

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาตั้งแต่ พ.ศ. 2504 นับเป็นระยะเวลากว่า 25 ปีมาแล้ว แผนพัฒนาดังกล่าวได้มีติดต่อกันมาเป็นระยะ ๆ จนถึงปัจจุบันรวม 6 แผน จากการกำหนดแผนพัฒนาประเทศนี้ ได้ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งในแง่โครงสร้างการผลิต และรายได้อย่างรวดเร็ว แต่ในขณะเดียวกันการพัฒนายังไม่กระจายไปอย่างทั่วถึง เพราะยังมีพื้นที่และประชาชนในชนบทอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาที่ผ่านมา โดยยังมีความเป็นอยู่ที่ล้าหลัง และมีฐานะยากจนอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ประมาณว่ายังมีประชาชนในชนบทอีกกว่า 10 ล้านคนที่อยู่ในข่ายฐานะยากจน¹ ซึ่งประชาชนเหล่านี้ควรจะได้รับ的帮助อย่างเร่งด่วน เพราะการที่ประเทศจะพัฒนาไปได้น้อยเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะพัฒนาอาชีพของตนเอง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ ดังนั้นรัฐบาลจึงถือเป็นหน้าที่สำคัญที่จะต้องทุ่มเทกำลังและความคิด ในการที่จะพัฒนาประชาชนที่อยู่ในเขตชนบทยากจนเหล่านี้ โดยขณะนี้รัฐบาล ได้มีนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท การเพิ่มผลผลิตการเกษตรโดยการใช้แรงงานและที่ดินให้มากขึ้น การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและฝึกอบรมให้ดีขึ้น โดยการเตรียมการจัดหาเทคโนโลยีและประเภทของการผลิตที่เหมาะสม เพื่อที่ประชาชนจะจะสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในแต่ละท้องถิ่น² ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนากำลังคนเพื่อพัฒนาประเทศ และกำลังคนส่วนใหญ่ของประเทศอาศัยอยู่ในชนบทและประกอบอาชีพหลักทางด้านเกษตร ดังนั้นการที่จะพัฒนาประชากรเพื่อพัฒนา

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2525), หน้า 1 - 2.

² พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์, "จากชนบทถึงคนว่างงาน," ชนบทไทย 2526 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2526), หน้า 2 - 5.

ประเทศโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ จึงสมควรที่จะให้การศึกษาทางการเกษตรเป็นหลักใหญ่ เพื่อจะได้นำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป

จากการสัมมนาผลการวิจัย ผลกระทบของการศึกษาต่อการประกอบอาชีพของ เกษตรกร ผู้เข้าสัมมนาได้สรุปปัญหาของเกษตรกร ดังนี้ คือ

1. ปัญหาการผลิตได้น้อย
2. ปัญหาเรื่องตลาด เมื่อผลออกมาแล้วขายได้ราคาต่ำไม่คุ้มทุน
3. ปัญหาเรื่องการขาดน้ำ เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรนิยมปลูกพืชไร่ที่ดิน ซึ่งต้องการน้ำจำนวนมาก
4. ปัญหาเรื่องศัตรูพืช
5. ปัญหาเรื่องที่ทำกิน³

นอกจากนี้ จากการรายงานผลการวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ยังพบว่า หัวหน้าครอบครัว เกษตร 87 % เรียนไม่เกินชั้น ป.4 และมีความต้องการที่จะเพิ่มพูนความรู้ในด้านการเกษตร ถึง 62.5 %⁴ จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่เกษตรกรมีความรู้มีน้อยทำให้เกษตรกรไม่สามารถที่จะ นำวิธีการใหม่ ๆ และปัจจัยการผลิตที่สำคัญมาช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งปัจจัยการผลิต ที่จะช่วยเพิ่มผลการผลิตประกอบด้วย ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ที่ดี ตลอดจนเครื่องมือทางการเกษตรต่าง ๆ ที่มีราคาไม่แพงจนเกินไป และบำรุงรักษาง่าย ปัจจัยการผลิตนี้รวมถึงความสามารถในการจัดการไร่นาที่ดีด้วย⁵ ดังนั้นเมื่อเกษตรกรมีความรู้มีน้อยจึงมีขีดความสามารถในการปรับปรุงหรือพัฒนากิจการเกษตรของตนจำกัด อย่างไรก็ตามถ้าเกษตรกรเหล่านี้ได้รับการอบรมเรื่องการเกษตรและการจัดการธุรกิจการเกษตรแล้ว จะทำให้การพัฒนาการเกษตรของไทยเจริญก้าวหน้ามากขึ้นโดยเฉพาะในเรื่องเทคนิคการผลิตใหม่ ๆ ในการเกษตรและธุรกิจ

³ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนาผลการวิจัย ผลกระทบของการศึกษาต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร, 2527 หน้า 6.

⁴ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานผลการวิจัย ผลกระทบของการศึกษาต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร, 2527 หน้า 8.

⁵ วิจิตร อวาระกุล, หลักการส่งเสริมการเกษตร (กรุงเทพมหานคร : โอเอสการพิมพ์, 2529), หน้า 37.

การคัดลอกจนการจัดการฟาร์ม ดังนั้นการให้การศึกษาและอบรมทางการเกษตรที่ถูกต้องคือ ต้องให้การศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น เพื่อเกษตรกรจะสามารถนำทรัพยากร ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ผลคุ้มค่าและ เป็นการพัฒนาประเทศอีกด้านหนึ่งด้วย

การศึกษาเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคมทุกด้าน เพราะการศึกษามีผลโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ถ้าหากมนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของประเทศไร้การศึกษาที่เหมาะสม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มากมายก็ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ดังที่ ชม ภูมิภาค ได้กล่าวว่า

มนุษย์ต้องได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดชีวิต เพราะทุกอย่างในโลกนี้ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ บุคคลจึงต้องได้รับการพัฒนาและเสริมทักษะให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง จึงจะทำให้เขาเป็นคนที่มีความพร้อมตนเองและสังคมโดยรวม หากเขาไม่ได้รับการพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก เขาจะขาดความสุขและก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม⁶

ฉะนั้น การศึกษาจึงได้รับความสนใจจากนักวางแผนพัฒนาประเทศมากที่สุด ได้มีการวิจัยพบว่าการลงทุนทางการศึกษาอบรมมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์⁷ โดยจะเป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน โรคภัยไข้เจ็บและความโง่เขลา ซึ่งปัญหาทั้ง 3 ประการนี้เป็นปัญหาที่ชาวชนบทส่วนใหญ่ต้องเผชิญ และเป็นเรื่องที่รัฐบาลกำลังดำเนินการแก้ไข โดยได้กำหนดให้มีแผนพัฒนาชนบทในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ซึ่งเป็นการกระจายการบริการสังคมด้านการศึกษา สาธารณสุข อาหารและโภชนาการ ไปสู่พื้นที่เป้าหมายคือพื้นที่ที่มีระดับการพัฒนาล้าหลัง และปานกลาง⁸

สำหรับการกระจายการบริการด้านศึกษานั้น ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ได้มีนโยบายให้สถานศึกษาเป็นแหล่งบริการการศึกษาแก่ชุมชน ซึ่ง

⁶ ชม ภูมิภาค, "เทคโนโลยีทางการศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์," วารสารการศึกษา 5 (กันยายน - ตุลาคม 2523) : 16

⁷ วิทยากร เขียงกุล, "การศึกษากับพัฒนาสังคม," วารสารเศรษฐศาสตร์ 9 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2522) : 41

⁸ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ, คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาชนบทในระดับจังหวัด ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534), หน้า 1

สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 หมวด 5 ว่าด้วยเรื่องมาตรฐานการศึกษา และการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการข้อที่ 49 มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดบริการทาง วิชาการอันพอเหมาะแก่ขีดความสามารถของสถาบันนั้น ๆ ให้แก่สังคมนอกเหนือไปจากการให้ การศึกษาแก่ผู้ที่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในสถาบันนั้น ๆ ตามปกติ ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตาม นโยบายที่กำหนดไว้ สถานศึกษาต่าง ๆ จึงได้จัดให้มีบริการชุมชนในลักษณะต่าง ๆ กันคือ การ ส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนโดยให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพและการสาธิต วิธีการใหม่ ๆ การให้การศึกษาแก่ประชาชนในด้านการให้ความรู้ทั่ว ๆ ไป การให้ความรู้ทาง ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย และการช่วยบำรุงรักษาสถานที่สาธารณะ เป็นต้น⁹ นอกจากนี้ แล้ววัตถุประสงค์และนโยบายการปรับปรุงปริมาณและคุณภาพของการอาชีวศึกษา เพื่อสนองความ ต้องการในประกอบอาชีพอิสระและตลาดแรงงาน กรมอาชีวศึกษาจึงได้มีนโยบายขยายการศึกษา วิชาชีพให้กว้างขวางขึ้นโดยเฉพาะในชนบท มีการเร่งส่งเสริมและพัฒนาการอาชีวเกษตรระยะ สั้นให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น เพื่อยกระดับมาตรฐานการประกอบอาชีพของ ประชาชนให้สูงขึ้น¹⁰ โดยให้สถานศึกษาในสังกัดที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเดียวกันปฏิบัติงานร่วมกันจัด ตั้งเป็นศูนย์กลางเพื่อการพัฒนาอาชีพและเป็นแหล่งวิชาการของชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรที่ สถานศึกษานั้น ๆ มีอยู่อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือ เครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจน จนบุคลากร ครู อาจารย์และนักเรียนนักศึกษา¹¹ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนที่อยู่ใน สถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษาจะต้องเป็นผู้ให้บริการชุมชนอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการศึกษาตลอดจนเป็นการพัฒนาประเทศด้วย

การที่สถาบันอาชีวศึกษาได้ทำหน้าที่ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนนั้น เพื่อต้องการ

⁹ กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา, "การศึกษาการให้บริการชุมชนของโรงเรียนมัธยม ศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา," วารสารการวิจัยทางการศึกษา 12 ฉบับที่ 3 (มกราคม - เมษายน 2525) : 73-75

¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5 พ.ศ.2525-2529 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา, 2525), หน้า 92-94.

¹¹ กรมอาชีวศึกษา, ให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอาชีพและส่งเสริม เทคโนโลยีที่เหมาะสมในชนบท 2522-2525 (กรุงเทพมหานคร : แผนกช่างพิมพ์โรงเรียน สारทศช่างพระนคร), หน้า 162.

ที่จะทราบว่า ความรู้ ทฤษฎี หลักการต่าง ๆ ตลอดจนข้อค้นพบใหม่ ๆ มีลักษณะที่สัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมนั้น หรือไม่เพื่อจะได้นำผลการค้นคว้า และหลักการต่าง ๆ ไปปรับปรุง หรือหาวิธีการที่จะพัฒนา ความรู้ ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังที่ ธงชัย ปภัสราธร กล่าวไว้ว่า การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาได้ค้นคว้า เรื่องหลักการวิธีการ และแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคมให้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคมมากขึ้น¹² วิทยาลัยเกษตรกรรมซึ่งสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจัด เป็นสถาบันอุดมศึกษาประเภทหนึ่งโดยการจำแนกตามประเภทและฐานะของสถาบันอุดมศึกษา วิทยาลัยเกษตรกรรมจัดการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง หรืออนุปริญญา¹³ ดังนั้นการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนจึงถือเป็นภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งที่วิทยาลัยเกษตรกรรมต้องยึดเป็นหลักปฏิบัติ เพราะในปัจจุบันการพัฒนาด้านเทคโนโลยีได้เกิดควบคู่ไปกับการขยายตัวทางด้านวิชาการ เทคโนโลยีทำให้ชีวิตประจำวันของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป ประชาชนจึงควรได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต สถาบันการศึกษาเป็นสถานที่รับและถ่ายทอดวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงควรที่จะมีส่วนช่วยเหลือให้ประชาชนได้รู้จักนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมในแต่ละสภาพสังคม ถ้าประชาชนสามารถปรับตัวได้ก็จะไม่เกิดความล่าช้าและในขณะเดียวกันก็จะทำให้การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

อย่างไรก็ตามกรมอาชีวศึกษาได้วางแนวนโยบายในการจัดการอาชีวศึกษา โดยให้สถาบันการศึกษาที่อยู่ในสังกัดดำเนินงานตามภารกิจหลัก 4 ประการ คือ

1. การสอนวิชาชีพ
2. การบริการชุมชน
3. การวิจัยและพัฒนา

¹² ธงชัย ปภัสราธร, ภารกิจของมหาวิทยาลัยด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ในภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง (กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 70.

¹³ วิจิตร ศรีสะอ้าน, หลักการอุดมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2525), หน้า 2.

4. การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม¹⁴

วิทยาลัยเกษตรกรรมโคยิดหลัก 4 ประการนี้ในการจัดการศึกษากว่าคือ ในด้านการสอนวิชาชีพซึ่งถือเป็นงานหลักของวิทยาลัยได้จัดการศึกษาอาชีพเกษตรทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียน สำหรับการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน วิทยาลัยเกษตรกรรมได้เปิดสอนอาชีพเกษตรในระดับต่าง ๆ คือ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทเกษตรกรรม หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงแผนกเกษตรกรรม และแผนกวิชาสหกรณ์ สำหรับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ดำเนินการในลักษณะการจัดฝึกอบรมอาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นและหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ โดยมุ่งอบรมวิชาชีพให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป ให้มีความรู้ทางวิชาการ เทคนิคใหม่ ๆ ทางด้านเกษตรกรรม สำหรับด้านการบริหารชุมชนนั้น ในฐานะที่สถาบันการศึกษาต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่สถาบันการศึกษานั้น ๆ ตั้งอยู่และบริเวณใกล้เคียง ดังนั้นในส่วนของการบริการชุมชน วิทยาลัยเกษตรกรรมจึงมีหลักดังนี้คือ

1. ทำหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตรของท้องถิ่น
2. เป็นศูนย์กลางประสานงานและบริการประชาชนด้านวิชาการเทคโนโลยีทางการเกษตรในท้องถิ่น
3. ทำการศึกษา ทดลองและสาธิตการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นให้เกษตรกรและผู้สนใจ¹⁵

จะเห็นว่าหน้าที่การให้บริการชุมชนของวิทยาลัยเกษตรกรรมเป็นการให้บริการด้านวิชาการเกษตร ซึ่งเป็นการให้ความรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแก่ประชาชน โดยการนำความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปแนะนำประชาชน ในขณะเดียวกันวิทยาลัยก็ได้ทราบและเข้าใจถึงปัญหา รวมทั้งความต้องการของชุมชนเหล่านั้นด้วย โดยสามารถที่จะจำแนกเป็นปัญหาที่ละเอียดลงไปแล้วศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อสร้างแนวทางการแก้ปัญหา ลำดับความสำคัญของปัญหา จาก

¹⁴ กรมอาชีวศึกษา, เอกสารแนะนำสถานศึกษาเกษตร ประจำปี 2526 (กรุงเทพมหานคร : กองวิทยาลัยเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา), หน้า 3-4.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

นั้นก็สามารถที่จะกำหนดวิธีการและแนวทางการปฏิบัติใหม่ ๆ เพื่อช่วยแก้ปัญหาชุมชนแต่ละแห่งให้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นมากขึ้น ยิ่งกว่านั้นยังอาจนำความรู้หรือแนวทางปฏิบัติใหม่ ๆ ไปแนะนำนักศึกษาของวิทยาลัยเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตนได้ดียิ่งขึ้น ในเรื่องนึ่งงานวิจัยของ เล็ก ปานแย้ม พบว่า เกษตรกรมีความเห็นว่าโรงเรียนและวิทยาลัยเกษตรกรรม มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร¹⁶ สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในด้านการให้คำแนะนำเกษตรกรในด้านการเกษตร คือ กรมส่งเสริมการเกษตร โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนำความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรจากสถาบันวิชาการ ที่ได้ทดลองค้นคว้าวิจัย ได้ผลดีแล้ว ไปปรับใช้ถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรเพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพเกษตร แต่ในปัจจุบันนี้ อัตราส่วนระหว่างพนักงานส่งเสริมการเกษตรกับครอบครัวของเกษตรกรอยู่ระหว่าง 1 คนต่อ 1000 ครอบครัว¹⁷ ทำให้ไม่สามารถที่จะให้บริการแก่เกษตรกรได้ทั่วถึงดังนั้นวิทยาลัยเกษตรกรรมจึงจัด เป็นหน่วยงานหนึ่งที่จะมีบทบาทในด้านการบริการเผยแพร่ความรู้ทางเกษตรสมัยใหม่ให้แก่เกษตรกรทั้งนี้เพราะวิทยาลัยเกษตรกรรมมีความพร้อมในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ เครื่องมือทุนแรง ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินงาน

สำหรับวิทยาลัยเกษตรกรรมบุรีรัมย์นั้น วิทยาลัยได้จัดให้มีบริการทางวิชาการเกษตรแก่ชุมชนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2520 โดยได้จัดตั้งศูนย์อบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น และใน พ.ศ. 2523 ได้จัดตั้งหน่วยฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ขึ้น จะเห็นว่างานบริการทางวิชาการเกษตรแก่ชุมชนนั้น วิทยาลัยได้ดำเนินงานมาเกือบ 10 ปีแล้ว แต่การดำเนินงานการจัดฝึกอบรมที่ผ่านมามีได้มีการศึกษาความต้องการของเกษตรกรที่เป็นบุคคลเป้าหมาย ทั้งนี้เนื่องจากครูและอาจารย์ที่ปฏิบัติงานด้านนี้ต้องมีการศึกษาด้านการเรียนการสอนด้วย มีผลทำให้การสำรวจความต้องการของเกษตรกรเท่าที่ผ่านมาได้กระทำแบบกว้าง ๆ โดยการสอบถามถึงการประกอบอาชีพหลักของเกษตรกรในท้องถิ่นที่วิทยาลัยจะไปให้บริการ ในการสอบถามได้ถามจากเจ้าหน้าที่การ

¹⁶ เล็ก ปานแย้ม, "บทบาทของโรงเรียนและวิทยาลัยเกษตรกรรมที่ตั้งอยู่ในภาคกลาง ในการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโททางสังคมศาสตร์- คณะส่งเสริมวิชาชีพเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2518) หน้า 105.

¹⁷ ดี เรก ฤกษ์ทราย, การส่งเสริมการเกษตร หลักการและวิธีการ (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2529), หน้า 116.

เกษตรหรือผู้ใหญ่มานของท้องถิ่นนั้น หลังจากนั้นจึงติดต่อกับเจ้าหน้าที่เหล่านี้อีกครั้งหนึ่ง โดยแจ้งให้ทราบถึงวิชาการเกษตรต่าง ๆ ที่วิทยาลัยจะเปิดให้มีการอบรมขึ้น และให้เจ้าหน้าที่เหล่านี้จัดเกษตรกรเข้าอบรมโดยที่วิทยาลัยไม่ได้เข้าไปสอบถามความต้องการจากตัวเกษตรกร ผลจากการดำเนินงานโดยวิธีดังกล่าวทำให้วิทยาลัยเกษตรกรรมยังไม่สามารถให้บริการด้านวิชาการเกษตรได้ตรงตามความต้องการของเกษตรกรได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่า การศึกษาความต้องการที่แท้จริงจากตัวเกษตรกรโดยตรงจะทำให้ทราบปัญหาและความต้องการของเกษตรกร และสามารถนำผลการวิจัยมาจัดการฝึกอบรมเฉพาะความรู้ตามที่เกษตรกรต้องการได้ ซึ่งย่อมเป็นประโยชน์มากกว่า นอกจากนี้จังหวัดบุรีรัมย์ยังมีลักษณะของประชากรและภูมิประเทศแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นจังหวัดที่อดีตเคยยากจนมาก ต่อมาได้รับการส่งเสริมทางด้านการศึกษา การเกษตร และด้านอื่น ๆ จนมีรายได้ทางเกษตรสูงเป็นอันดับ 7 ของภาคจากจำนวนทั้งหมด 16 จังหวัด¹⁸ สำหรับจำนวนประชากรในมัจจุบันมีเป็นจำนวนมากโดยเฉลี่ยความหนาแน่นประมาณ 106 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร¹⁹ ประชากรส่วนมากทำงานอยู่ในไร่นาและคงทำการเกษตรแบบดั้งเดิมจึงมีการปรับปรุงพื้นดินและการใช้วิทยาการแผนใหม่ในการที่จะเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรหรือปลูกพืชเสริมอื่น ๆ หลังจากหมดฤดูทำนาแล้วเพียงเล็กน้อย ในฤดูแล้งหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวในนาแล้ว จะมีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานออกไปนอกจังหวัด เป็นจำนวนมากประมาณ 70,000 คน ในแต่ละปี²⁰ นอกจากนี้เขตแดนบางส่วนของจังหวัดติดต่อกับชายแดนประเทศกัมพูชา ซึ่งในมัจจุบันยังเป็นพื้นที่ล่อแหลมต่อความมั่นคงภายใน มีเหตุการณ์สู้รบกันอยู่เสมอ ทำให้ทางรัฐบาลจำเป็นต้องทุ่มเทงบประมาณเป็นจำนวนมากเพื่อแก้ปัญหาโดยการจัดหาแหล่งน้ำ การสร้างถนน และการเร่งรัดพัฒนาชนบท เพื่อให้ประชาชนมีขวัญและกำลังใจที่จะหวงแหนรักษาท้องถิ่นที่อยู่ไม่อพยพเคลื่อนย้าย หรือหนีไปฝากฝังกับฝ่ายตรงข้าม และในพื้นที่เหล่านี้ยังมีโครงการพระราชดำริ พัฒนาหมู่บ้านเพื่อความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยได้จัดให้มีโรงงานหลวงทำอาหารสำเร็จรูป เพื่อคอยช่วยเหลือรับซื้อผลผลิตจากราษฎร

¹⁸ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, รายงานผลการวิจัยผลกระทบของการศึกษาต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร, 2527, หน้า 4.

¹⁹ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญของประเทศไทย พ.ศ. 2528, หน้า 32.

²⁰ เอกสารแนะนำจังหวัดบุรีรัมย์ 2529 (มปท, มปป), หน้า 3.

จากเหตุผลและข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น โดยได้กล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ที่ล้ำหลังและการมีฐานะยากจนอย่างเห็นได้ชัดของชาวชนบท ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ และรัฐบาลก็ได้เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหานี้อยู่ในปัจจุบัน สำหรับการแก้ไขปัญหานี้ การศึกษาก็เป็นที่ยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการที่จะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของชาวชนบท ให้ดีขึ้น วิทยาลัยเกษตรกรรมจัดว่าเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐบาล โดยเป็นแหล่งวิชาการและศูนย์กลางข้อมูล เกษตรกรรม เพื่อสนับสนุนให้ความร่วมมือแก่เกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมืออย่างมีระบบ²¹ ได้ดำเนินงานด้านการให้บริการความรู้ทางด้าน เกษตรกรรม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นในการยกระดับฐานะ ความเป็นอยู่ของชาวชนบท แต่ การที่จะให้บริการความรู้เพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชาวชนบทอย่างแท้จริงก็ควรจะต้องมีการสำรวจความต้องการของเกษตรกรด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาความต้องการของ เกษตรกรที่อยู่ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ว่ามีความต้องการแตกต่างกันเพียงใดสำหรับ เกษตรกรที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกัน เพื่อจะได้ เป็นแนวทางสำหรับวิทยาลัยเกษตรกรรม บุรีรัมย์ และวิทยาลัย เกษตรกรรมที่อยู่ในจังหวัดใกล้เคียงในการที่จะจัดบริการทางวิชาการ เกษตร ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการรับบริการทางวิชาการ เกษตรจาก วิทยาลัยเกษตรกรรมบุรีรัมย์ในด้านการผลิตทางการเกษตร การจัดการไร่นา และความรู้ด้านคหกรรมศาสตร์
2. เพื่อ เปรียบเทียบความต้องการในการรับบริการทางวิชาการ เกษตรจาก วิทยาลัย เกษตรกรรมบุรีรัมย์ของเกษตรกรที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนา ก้าวหน้า ปานกลาง และล้ำหลัง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะความต้องการในการรับบริการทางวิชาการ เกษตรของ หัวหน้าครัวเรือน ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในเขตจังหวัดบุรีรัมย์เท่านั้น โดยแบ่งการรับ บริการทางวิชาการ เกษตร เป็น 3 ด้านคือ ด้านการผลิตทางการเกษตร ด้านการจัดการไร่นา

²¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยโครงการ เกษตร ศึกษาโครงการย่อยที่ 3 การฝึกอบรมกำลังคนระดับกลางในภาคเกษตร, 2528, หน้า 133.

และด้านคหกรรมศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ โดยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยคือ เกษตรกรที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ที่อยู่ในหมู่บ้าน ที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกันในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 394 คน โดยการสุ่มแบบแยกชั้น (Stratified Random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยได้ศึกษาและรวบรวมความรู้จากเอกสาร บทความ ตำรา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรศึกษา เจ้าหน้าที่เกษตร และเกษตรกร เกี่ยวกับความต้องการบริการทางวิชาการเกษตร จากวิทยาลัยเกษตรกรรม แบบสอบถามชุดนี้แบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบเลือกตอบและเติมคำ โดยสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบประเมินค่า แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ด้านการผลิตทางการเกษตร ด้านการจัดการไร่นา และด้านคหกรรมศาสตร์ สำหรับในตอนท้ายของแต่ละส่วนจะมีคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับความต้องการบริการทางวิชาการเกษตรจากวิทยาลัยเกษตรกรรมบุรีรัมย์

หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน แกะไขทั้งด้านเนื้อหาและสำนวนภาษาที่ใช้ แล้วนำไปทดลองใช้กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of alpha) ของครอนบาค (Cronbach) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เลือกไว้ต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ไปแจกและเก็บรวบรวมด้วยตนเอง
ทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้านความต้องการรับบริการทางวิชาการ เกษตรของ เกษตรกร
โดยใช้ค่ามัธยฐานและควิล และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล ความต้องการรับบริการทางวิชาการ เกษตรของ
เกษตรกรที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาก้าวหน้า ปานกลาง และล้าหลัง โดยใช้การทดสอบ
ค่าเอฟ (F-Test) และทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ด้วยการทดสอบวิธีแบบเชฟเฟ (Scheffé-Test)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เกษตรกร หมายถึง หัวหน้าครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ อาชีพที่
เกี่ยวข้องกับการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์

บริการทางวิชาการเกษตร หมายถึง บริการที่เกี่ยวข้องกับความรู้ในการประกอบ
อาชีพทางการเกษตร ซึ่งแบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ

1. ความรู้ด้านการผลิตทางการเกษตร หมายถึง ความรู้ในการปลูกพืช การ
เลี้ยงสัตว์ การบำรุงดูแลรักษา การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ การผลิตและการใช้ปุ๋ย
การเก็บเกี่ยวผลผลิต การสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น
2. ความรู้ด้านการจัดการไร่นา หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทุน
และปัจจัยการผลิตทางการเกษตร การประกอบการอย่างมีประสิทธิภาพ การตลาดสินค้าเกษตร
กฎหมายเกี่ยวกับการเกษตร เป็นต้น
3. ความรู้ด้านคหกรรมศาสตร์ ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปและการเก็บรักษา
ผลผลิตทางการเกษตร การถนอมอาหาร โภชนศึกษา เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูล ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงงานด้านการให้บริการทางวิชาการ เกษตร
แก่ชุมชนของวิทยาลัยเกษตรกรรมบุรีรัมย์ ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของเกษตรกร
ในแต่ละท้องถิ่น
2. เป็นแนวทางให้ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน
ได้เข้าใจความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้านที่มีการพัฒนาแต่ละระดับได้ดีขึ้น เพื่อจะได้เตรียมการ
จัดโครงการและบริการต่าง ๆ ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย